

Pensioenen - Opvolging van het 2014 onderzoek naar de naleving van de verslaggevingsstandaard

Kwaliteit Accountantscontrole en Verslaggeving

Publicatiedatum: 29 oktober 2015

Autoriteit Financiële Markten

De AFM maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten.

Als onafhankelijke gedragstoezichthouder dragen wij bij aan duurzaam financieel welzijn in Nederland.

Inhoudsopgave

1.	Managementsamenvatting	4
2.	Aanleiding, doelstelling, scope en methodologie	5
2.1	Aanleiding	5
2.2	Doelstelling	5
2.3	Scope	5
2.4	Methodologie	5
3.	Onderzoeksresultaten	7
3.1	Het naleven van de in 2013 geïntroduceerd toelichtingsvereisten in IAS 19 is niet verbeterd	7
3.2	De inconsistentie bij het classificeren van bedrijfstakpensioenfondsen is groter geworden	10

1. Managementsamenvatting

Gezien de uitkomsten van het eerste onderzoek naar de toepassing van nieuwe vereisten in de verslaggevingsstandaard over pensioenen (IAS 19) heeft de AFM vorig jaar in het rapport 'In Balans 2014' aangekondigd het onderzoek in 2015 nogmaals uit te voeren. Het doel van dit onderzoek is vast te stellen in hoeverre ondernemingen de opmerkingen van de AFM ter harte hebben genomen en of daarmee de kwaliteit van de verslaggeving over pensioenen in Nederland is verbeterd.

De belangrijkste conclusies uit het onderzoek zijn:

- Het naleven van de in 2013 geïntroduceerde toelichtingsvereisten in IAS 19 is in de financiële verslaggeving 2014 niet verbeterd. Er zijn nagenoeg geen verschillen in de uitkomsten tussen het onderzoek van dit jaar en dat van vorig jaar.
- Dezelfde bedrijfstakpensioenregelingen zijn bij verschillende ondernemingen vaker verschillend geclassificeerd, of als toegezegd-pensioenregeling of als toegezegde-bijdragenregeling.

De AFM constateert dat de markt, naar aanleiding van haar rapport in 2014, niet zelfstandig tot een verbetering van de naleving van de voorschriften in IAS 19 is gekomen. Daarom zal de AFM de komende maanden actie nemen richting de ondernemingen die, mede gelet op de omvang van hun pensioenverplichtingen, de toelichtingsvereisten in IAS 19 het slechtst naleven. Zo nodig vergt dit herstel. De AFM vindt dat de financiële verslaggeving 2015 met betrekking tot de kwaliteit van de verslaggeving over pensioenen moet verbeteren.

Voor wat betreft de inconsistentie bij het classificeren van bedrijfstakpensioenregelingen zal de AFM in contact treden met zowel de betrokken ondernemingen als met de betrokken accountantsorganisaties om te overleggen hoe deze weg te nemen.

2. Aanleiding, doelstelling, scope en methodologie

2.1 Aanleiding

Vorig jaar heeft de AFM een onderzoek uitgevoerd naar de toepassing van de (toelichtings) vereisten van de toen vernieuwde standaard IAS 19 (hierna ook wel 0-meting genoemd). De belangrijkste conclusies uit dat onderzoek waren:

- De nieuwe toelichtingsvereisten in IAS 19 worden slecht nageleefd.
- Bedrijfstakpensioenregelingen worden niet consistent gekwalificeerd.

Gezien de aard van de uitkomsten van het onderzoek van vorig jaar en de maatschappelijke relevantie van het onderwerp heeft de AFM in de rapportage 'In Balans 2014' aangekondigd het onderzoek in 2015 nogmaals uit te voeren op de financiële verslaggeving 2014 (hierna ook wel 1-meting genoemd).

2.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is vast te stellen in hoeverre de markt de opmerkingen van de AFM ter harte heeft genomen en of daarmee de kwaliteit van de verslaggeving over pensioenen in Nederland is verbeterd. Hierbij heeft de AFM zich gericht op de juiste toepassing van de toelichtingsvereisten. Daarbij is beoordeeld in welke mate de kwaliteit van de toelichting in de jaarverslaggeving 2014 is veranderd ten opzichte van de jaarverslaggeving 2013, onderscheiden naar toelichtingsvereisten die al voor het boekjaar 2013 verplicht waren en toelichtingsvereisten die pas vanaf boekjaar 2013 verplicht zijn.

2.3 Scope

De onderzochte populatie betreft alle met aandelen aan Euronext Amsterdam genoteerde ondernemingen die uit hoofde van de Wet toezicht financiële verslaggeving zowel in 2013 als 2014 onder toezicht van de AFM staan en die een geconsolideerde jaarrekening op basis van IFRS uitbrengen. Wij hebben alleen die ondernemingen geselecteerd die in 2013 en 2014 hun toegezegd-pensioenregeling(en) hebben ondergebracht bij een ondernemingspensioenfonds of een bedrijfstakpensioenfonds. In totaal betreft de geselecteerde populatie 61 ondernemingen.

2.4 Methodologie

Voor het onderzoek hebben wij een beoordelingskader samengesteld dat is gebaseerd op de toelichtingsvereisten in IAS 19. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen voorschriften die reeds voor 2013 voorgeschreven waren en nieuwe voorschriften die vanaf 2013 gelden. Bij de bepaling van de non-compliance score heeft ieder toelichtingsvereiste een gelijk gewicht meegekregen en

zijn alle voor een onderneming niet relevante toelichtingen verwijderd¹. Relevantie van een toelichting is vastgesteld aan de hand van overige informatie in de jaarrekening of andere publiek beschikbare informatie zoals via internet. De toelichtingen over pensioenregelingen die door andere standaarden, zoals IAS 24 en IAS 37, worden vereist, zijn niet meegenomen in de non-compliance score. Evenmin zijn de zogenaamde algemene bepalingen in IAS 19.135 in de non-compliance score opgenomen.

¹ Een voorbeeld hiervan zijn de voorschriften met betrekking tot een actiefplafond. Indien de onderneming een nettopensioenverplichting heeft, zijn de voorschriften met betrekking tot het actiefplafond niet in de beoordeling betrokken. Een ander voorbeeld betreft de separate vermelding van mutaties uit hoofde van bedrijfscombinaties. Indien de betrokken onderneming in het verslagjaar geen acquisities heeft gedaan, zijn deze verslaggevingsvoorschriften voor deze onderneming niet in de beoordeling betrokken

3. Onderzoekresultaten

In onderstaande paragrafen zijn onze onderzoekresultaten weergegeven.

3.1 Het naleven van de in 2013 geïntroduceerd toelichtingsvereisten in IAS 19 is niet verbeterd

Het naleven van de toelichtingsvereisten in IAS 19 is niet verbeterd. Er zijn nagenoeg geen verschillen in de uitkomsten tussen het onderzoek van dit jaar en dat van vorig jaar.

Tabel 1: Percentage mate van non-compliance bij toelichtingsvereisten IAS 19 oud en IAS 19 nieuw bij ondernemingen die hun pensioenregeling hebben ondergebracht bij een ondernemingspensioenfonds

	Toelichtingsvereisten IAS 19 oud ²		Toelichtingsvereisten IAS 19 nieuw ³	
	2013	2014	2013	2014
Score bij ondernemingspensioenfondsen	13%	12%	51%	47%

Deze tabel geeft het gemiddelde percentage weer van verslaggevingsvoorschriften die niet worden nageleefd door de ondernemingen in hun financiële verslaggeving 2014 uitgesplitst naar voorschriften uit IAS 19 oud en IAS 19 nieuw

Uit tabel 1 blijkt dat de kwaliteit van de toelichting voor pensioenregelingen die zijn ondergebracht bij ondernemingspensioenfondsen, nauwelijks is veranderd. Op één onderneming na hebben de ondernemingen die moeten rapporteren over toegezegd-pensioenregelingen ondergebracht bij een ondernemingspensioenfonds, geen duidelijke verbeteringen aangebracht in de toelichtingen op deze regelingen.

Bij de toegezegd-pensioenregelingen die zijn ondergebracht bij een ondernemingspensioenfonds ontbreekt circa de helft van de in 2013 nieuw geïntroduceerde verplichte toelichtingen. Deze ontbrekende nieuwe toelichtingsvereisten hebben, net als in 2013 zoals verwoord in 'In Balans 2014', voornamelijk betrekking op:

- een beschrijving van het wettelijk kader over pensioenen en pensioenfondsen,
- een beschrijving van de governance van de pensioenfondsen en de relatie met de onderneming,
- informatie over de risicograad van de waardering van de pensioenbeleggingen door middel van een classificatie naar analogie van IFRS 13⁴,

² Toelichtingsvereisten IAS 19 oud zien op de vereisten zoals die golden voor 2013.

³ Toelichtingsvereisten IAS 19 nieuw zien op de nieuwe aanvullende vereisten zoals die gelden vanaf 2013.

⁴ IAS 19 vereist een nadere specificatie van de beleggingen naar wel of niet beursgenoteerd vergelijkbaar met de in IFRS 13 gehanteerde terminologie van Level 1 enerzijds en Level 2 en 3 anderzijds.

- informatie over de risicobereidheid van het pensioenfonds en de consequenties hiervan voor de onderneming,
- de gevoeligheid van de pensioenverplichtingen voor aanpassingen in de belangrijkste aannames,
- informatie over de gemiddelde looptijd en verdeling in de tijd van de pensioenverplichtingen ('duration').

De AFM is van mening dat deze toelichtingen relevant zijn voor de gebruiker die dan de risico's verbonden aan de pensioenregeling van de onderneming beter kan inschatten. Meer specifiek zeggen deze toelichtingen iets over risico's, toekomstige kosten en uitgaande kasstromen van de onderneming.

Voor wat betreft de pensioenregelingen die zijn ondergebracht bij ondernemingspensioenfondsen zijn AEX-fondsen meer compliant dan niet AEX-fondsen. In onderstaande tabel wordt het percentage non-compliance per beurssegment weergegeven.

Tabel 2: Percentage mate van non-compliance bij toelichtingsvereisten ondernemingspensioenfondsen IAS 19 oud en IAS 19 nieuw per beurssegment

	AEX	AMX	AScX	Overig
Score IAS 19 oud	9%	14%	11%	17%
Score IAS 19 nieuw	33%	49%	50%	68%

Deze tabel geeft per beurssegment het gemiddelde percentage weer van verslaggevingsvoorschriften die niet worden nageleefd door de ondernemingen in hun financiële verslaggeving 2014 uitgesplitst naar voorschriften uit IAS 19 oud en IAS 19 nieuw

Uit tabel 3 blijkt dat met betrekking tot de verwerking van toegezegd-pensioenregelingen die zijn ondergebracht bij een bedrijfstakpensioenregeling de ondernemingen slechter scoren dan bij toegezegd-pensioenregelingen ondergebracht bij ondernemingspensioenfondsen.

Tabel 3: Percentage non-compliance bij toelichtingsvereisten IAS 19 oud en IAS 19 bij ondernemingen die hun pensioenregeling hebben ondergebracht bij een bedrijfstakpensioenfonds

	Toelichtingsvereisten IAS 19 oud ⁵		Toelichtingsvereisten IAS 19 nieuw ⁶	
	2013	2014	2013	2014
Score bij bedrijfstak-pensioenfondsen	23%	18%	74%	71%

Deze tabel geeft het gemiddelde percentage weer van verslaggevingsvoorschriften die niet worden nageleefd door de ondernemingen in hun financiële verslaggeving 2014 uitgesplitst naar voorschriften uit IAS 19 oud en IAS 19 nieuw

Slechts circa een kwart van de nieuwe voorschriften in IAS 19 wordt door de ondernemingen verstrekt. De belangrijkste bepalingen die niet worden nageleefd zien op:

- de financieringsovereenkomst met het bedrijfstakpensioenfonds en de mate waarin de onderneming in de toekomst aansprakelijk is voor tekorten bij het fonds,
- de gevolgen voor de onderneming indien het fonds ophoudt te bestaan of de onderneming zijn verplichtingen elders wil onderbrengen,
- de verwachte premiebijdragen aan het fonds,
- het aandeel van de onderneming in de totale omvang van het fonds.

De AFM is van mening dat deze toelichtingsvereisten essentieel zijn voor de gebruiker. Dit klemmt des te meer omdat de reguliere toelichtingsvereisten zoals die gelden voor toegezegd-pensioenregelingen hier niet van toepassing zijn en dus niet zijn vermeld. Hierdoor wordt ook de werkelijke omvang van de pensioenverplichtingen bij toegezegd-pensioenregelingen ondergebracht bij bedrijfstakpensioenfondsen niet opgenomen in de jaarrekening.

Voor wat betreft pensioenregelingen die zijn ondergebracht bij bedrijfstakpensioenfondsen constateert de AFM dat hier de AEX-fondsen, en in beperkte mate ook de AScX-fondsen, meer compliant zijn dan niet AEX- en AScX-fondsen. Ook hier geldt dat met name de oude voorschriften in IAS 19 beter worden nageleefd dan de nieuwe voorschriften in IAS 19. In onderstaande tabel wordt het percentage non-compliance per beurssegment weergegeven.

⁵ Toelichtingsvereisten IAS 19 oud zien op de vereisten zoals die golden voor 2013.

⁶ Toelichtingsvereisten IAS 19 nieuw zien op de nieuwe aanvullende vereisten zoals die gelden vanaf 2013.

Tabel 4: Percentage non-compliance bij toelichtingsvereisten bedrijfstakpensioenfondsen IAS 19 oud en IAS 19 nieuw per beurssegment

	AEX	AMX	AScX	Overig
Score IAS 19 oud	17%	33%	20%	29%
Score IAS 19 nieuw	67%	75%	62%	85%

Deze tabel geeft per beurssegment het gemiddelde percentage weer van verslaggevingsvoorschriften die niet worden nageleefd door de ondernemingen in hun financiële verslaggeving 2014 uitgesplitst naar voorschriften uit IAS 19 oud en IAS 19 nieuw

De AFM constateert dat de markt, naar aanleiding van ons rapport in 2014, niet zelfstandig tot een verbetering van de naleving van de voorschriften in IAS 19 is gekomen. Daarom zullen wij de komende maanden actie nemen richting de ondernemingen die, mede gelet op de omvang van hun pensioenverplichtingen, de toelichtingsvereisten in IAS 19 het slechtst naleven. De AFM vindt dat de financiële verslaggeving 2015 met betrekking tot de kwaliteit van de verslaggeving over pensioenen moet verbeteren.

3.2 De inconsistentie bij het classificeren van bedrijfstakpensioenfondsen is groter geworden

In het onderzoek van de AFM is, net als vorig jaar, wederom aandacht besteed aan de wijze waarop toegezegd-pensioenregelingen die zijn ondergebracht bij een bedrijfstakpensioenfonds worden gepresenteerd in de jaarrekening. Bedrijfstakpensioenfondsen zijn zogenaamde ‘multi-employer’ fondsen die stellen niet in staat te zijn de verplichtingen en vooral het vermogen van de individuele deelnemende pensioenregelingen binnen het bedrijfstakpensioenfonds te identificeren. In IAS 19 is hiertoe een bepaling opgenomen. Indien de informatie benodigd voor het juist verwerken van de toegezegd-pensioenregeling niet door het fonds beschikbaar kan worden gesteld, dan mag de onderneming de toegezegd-pensioenregeling verwerken als ware het een toegezegde-bijdragenregeling. In dat geval dienen aanvullende toelichtingen te worden verstrekt.

In totaal hebben 28 van de 61 onderzochte ondernemingen een deel of alle pensioenregelingen ondergebracht bij een of meerdere bedrijfstakpensioenfondsen. In alle gevallen worden deze pensioenregelingen verwerkt als toegezegde-bijdragenregeling. In tabel 5 wordt aangegeven op welke wijze de onderneming de pensioenregeling classificeert.

Tabel 5: Classificatie bedrijfstakpensioenregeling⁷

	Aantal ondernemingen
Regeling is een toegezegde-bijdragenregeling	17
Regeling is een toegezegd-pensioenregeling	20

Deze tabel betreft de classificatie van de bedrijfstakpensioenregeling door 28 ondernemingen die hun pensioenregeling bij een bedrijfstakpensioenfonds hebben ondergebracht

Vorig jaar hebben we geconstateerd dat enkele bedrijfstakpensioenfondsregelingen door verschillende ondernemingen verschillend zijn geclassificeerd (zowel als toegezegd-pensioenregeling en als toegezegde-bijdragenregeling). Dit jaar hebben we vastgesteld dat:

- het aantal bedrijfstakpensioenfonds dat verschillend is geclassificeerd is toegenomen,
- in een aantal gevallen deze verschillende classificaties door dezelfde accountantsorganisatie zijn toegestaan.

Het lijkt de AFM onwaarschijnlijk dat dezelfde pensioenregeling enerzijds als toegezegde-bijdragenregeling en anderzijds als toegezegd-pensioenregeling kan worden gekwalificeerd. Het is opvallend dat dezelfde bedrijfstakpensioenfondsregeling bij verschillende ondernemingen die door dezelfde accountantsorganisatie worden gecontroleerd verschillend worden geclassificeerd. Dit is niet bevorderlijk voor de transparantie en eenduidige kwalificatie. De uitkomsten van het onderzoek zijn hieronder samengevat.

⁷ Sommige ondernemingen zijn aangesloten bij meer dan één bedrijfstakpensioenfonds vandaar dat het totaal hier hoger is dan het totaal aantal ondernemingen.

Tabel 6: Inconsistentie bij classificatie van bedrijfstakpensioenfondsen

BPF	Classificatie		Consistente classificatie bij dezelfde accountantsorganisatie		Niet consistente classificatie bij dezelfde accountantsorganisatie	
	DB	DC	DB	DC	DB	DC
PMT	3	5	2	2	1	3
PME	4	2	1	1	3	1
Bouw	1	3	1	3	-	-
Spoorwegen	1	1	1	1	-	-
Overig DB	11	-	11	-	-	-
Overig DC	-	6	-	6	-	-
Totaal	20	17	16	13	4	4

Deze tabel beschrijft de classificatie van bedrijfstakpensioenregelingen bij de onderzochte ondernemingen. De kolom 'classificatie' geeft aan op welke wijze de onderneming de pensioenregeling classificeert. De kolom 'consistente classificatie bij accountantsorganisatie' geeft aan op welke wijze de onderneming de pensioenregeling classificeert waarbij de classificatie bij diverse ondernemingen die door dezelfde accountantsorganisatie worden gecontroleerd consistent is. De kolom 'niet consistente classificatie bij accountantsorganisatie' geeft aan op welke wijze de onderneming de pensioenregeling classificeert waarbij de classificatie bij diverse ondernemingen die door dezelfde accountantsorganisatie worden gecontroleerd niet consistent is. DB betreft een toegezegd-pensioenregeling, DC betreft een toegezegde-bijdragenregeling.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat bijvoorbeeld de pensioenregeling van het bedrijfstakpensioenfonds PMT door drie ondernemingen als toegezegd-pensioenregeling wordt geclassificeerd en door vijf ondernemingen als toegezegde-bijdragenregeling. Voorts blijkt uit de tabel dat dezelfde accountantsorganisatie betrokken is bij vier van de acht ondernemingen waarbij de PMT-regeling bij één onderneming classificeert als toegezegd-pensioenregeling en bij drie andere ondernemingen als toegezegde-bijdragenregeling.

Ondanks het feit dat dit verschil in classificatie normaal gesproken geen effect zal hebben op de balans of resultatenrekening van de rapporterende onderneming, heeft de classificatie wel effect op de toelichting die dient te worden verstrekt. Omtrent de kwaliteit van die toelichting hebben wij reeds in de vorige paragraaf gerapporteerd. De AFM is van mening dat het door verschillende ondernemingen niet consistent kwalificeren van een zelfde pensioenregeling bij dezelfde uitvoerder ongewenst is en bij de gebruiker kan leiden tot onduidelijkheid over de juiste classificatie van de regeling en de daarbij behorende risico's.

De AFM vindt naast de kwaliteit van de toelichting, ook duidelijkheid rond de classificatie van bedrijfstakpensioenregelingen van groot belang.

Ten eerste voor de brede maatschappelijke discussie over door werknemers te verwachten rechten, die de afgelopen jaren steeds meer op de voorgrond is getreden.

Ten tweede als onderdeel van regelmatig terugkerende onderhandelingen rond het vaststellen van de hoogte van pensioenpremies, in de meeste gevallen eens in de vijf jaar. Deze onderhandelingen maken normaal gesproken deel uit van cao-onderhandelingen in een specifieke bedrijfstak. Sociale partners in deze onderhandelingen zullen de hoogte van een overschot of een tekort in het bedrijfstakpensioenfonds zeker meenemen als onderdeel van de onderhandelingspositie. Daar waar het bedrijfstakpensioenfonds – consistent – als een toegezegd-pensioenregeling is geclassificeerd, lijkt deze insluiting in de onderhandelingen terecht. Als het bedrijfstakpensioenfonds echter als toegezegde-bijdragenregeling is geclassificeerd, staan de (cumulatieve) resultaten uit het verleden niet langer ter beschikking aan de onderhandelaars; premiestelling zou niet mogen worden beïnvloed door het compenseren van een tekort, noch door het retourneren van een overschot.

Voor wat betreft de inconsistentie bij het classificeren van bedrijfstakpensioenregelingen zal de AFM in contact treden met zowel de betrokken ondernemingen als met de betrokken accountantsorganisaties om in overleg met de markt tot een passende oplossing te komen, waarmee transparantie en kwaliteit van de verslaggeving worden verbeterd.

Autoriteit Financiële Markten
T 020 797 2000 | F 020 797 3800
Postbus 112723 | 1001 GS Amsterdam
www.afm.nl

De tekst is met zorg samengesteld en is informatief van aard. U kunt er geen rechten aan ontlennen. Door besluiten op nationaal en internationaal niveau is het mogelijk dat de tekst niet langer actueel is wanneer u deze leest. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is niet aansprakelijk voor de eventuele gevolgen – zoals bijvoorbeeld geleden verlies of gederfde winst – ontstaan door acties ondernomen naar aanleiding van deze tekst.